

О. Л. ХИЛЬКО. СУЧАСНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Аналізується застосування концепції кооперативної безпеки як ключової для підтримання європейської безпеки, її ефективність. Розкривається роль співробітництва як основного інструмента забезпечення європейської безпеки.

Ключові слова: європейська безпека, кооперативна безпека. .

Анализируется применение концепции кооперативной безопасности как ключевой для поддержания европейской безопасности, ее эффективность. Раскрывается роль сотрудничества как основного инструмента обеспечения европейской безопасности.

Ключевые слова: европейская безопасность, кооперативная безопасность.

The article examines the application of the cooperative security concept as a key for maintaining European security and its efficiency. The role of cooperation as the main instrument of European security provision is revealed.

Key words: European security, cooperative security.

Сучасна архітектура європейської безпеки переживає період трансформації під тиском динаміки самої міжнародної системи, зміни геометрії силових полюсів, зміни характеру загроз та появи їх нових носіїв. Зростає розуміння всіма елементами міжнародної системи взаємозалежності світу і, зокрема, потреби безпекової взаємодії, а також потреби подолання розділових ліній та подолання «вакууму безпеки» на всьому європейському та євразійському просторах. Така ситуація актуалізує практичне застосування концепції кооперативної безпеки або безпеки на базі співробітництва, яка включає в себе також і концепції колективної безпеки і колективної оборони. Ця концепція є найпоширенішою в діяльності суб'єктів безпекового процесу в Європі як на державному, так і на інституційному рівнях. Вона адаптується до нових реалій і набуває нового звучання порівняно з періодом початку 90-х років ХХ ст., коли вона отримала своє наукове обґрунтування.

Ключовими роботами з даної проблематики є праця співробітників Брукінгського інституту «Нова концепція кооперативної безпеки» (1992 р.), а в оновленому вигляді концепція постала в роботі американських дослідників Р. Коена та М. Міхалки «Кооперативна безпека: нові перспективи міжнародного порядку» (2001р.). Критичний погляд на здійснений американськими дослідниками аналіз запропонував російський науковець П.Циганков у статті «Безпека: кооперативна чи корпоративна. Критичний аналіз міжнародно-політичної концепції» (ж-л «Політичні дослідження», 2001р.). В Україні дана проблематика деякою мірою аналізується в рамках загальних досліджень міжнародної та європейської безпеки І. Храбана, О. Бодрука, О. Сенченка, Я. Тимківа. Метою даної статті є проаналізувати використання цієї концепції в сучасному європейському безпековому контексті на інституційному рівні та визначити її дієвість та ефективність, а також прояснити її вплив для стратегії інтегрування України в європейський безпековий простір.

Концепція кооперативної безпеки оформилась на початку 1990-х років, в

© ХИЛЬКО Олена Леонідівна – кандидат політичних наук, науковий співробітник Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

період, коли події та зміни міжнародної ситуації підштовхнули до пошуку нових підходів до виявлення загроз і засобів забезпечення безпеки. Хоча деякі форми втілення концепції кооперативної безпеки знайшли місце в переговорах із роззброєння ще за часів біполярного протистояння, а пізніше – під час підписання договорів про скорочення та контроль над озброєннями початку 90-х.

В період «холодної війни» стабільність системи міжнародних відносин забезпечувалась балансом сил, стримуванням на основі залякування ядерним потенціалом. Водночас, ще в роки біполярного протистояння з'являється розуміння більшої ефективності підтримання безпеки не через стримування чи залякування, а через створення механізмів взаємної зацікавленості. Так, у 1970-х роках виникла теорія взаємозалежності, прихильниками якої виступили Р. Кеохан і Дж. Най¹. Їх теорія, по суті, передувала появі концепції кооперативної безпеки, акцентуючи увагу на тому, що взаємозалежність учасників в сфері економічних, політичних відносин нівелює потребу використання військових засобів у взаємовідносинах. Вони вважали, що зниження ваги воєнної сили як політичного інструменту та посилення економічної й іншої взаємозалежності збільшує можливість співробітництва між державами.

На початку 90-х років поняття «кооперативного залучення», або «безпеки на базі співробітництва», було висунуто як новий стратегічний імператив. Такий формат взаємодії мав зробити відносини безпечнішими через врегулювання розміру, технічних можливостей, фінансування воєнних потенціалів всіх учасників². Первісно кооперативна безпека розглядалася переважно в ракурсі домовленостей по роззброєнню. А, як писав М. Міхалка в 2001 році, фактично будь-який режим контролю над озброєннями може розглядатись в якості системи безпеки на базі співробітництва³.

В основі ліберально-ідеалістичної концепції кооперативної безпеки лежить «теорія демократичного миру», ключовим постулатом якої є відсутність війн і конфліктів між демократіями. Відтак, якщо держави, що сповідують і керуються демократичними цінностями, певним чином інституалізують свої відносини – чи у формі інтеграції чи об'єднання в межах міжурядових організацій, вірогідність конфліктів між ними нівелюється. Загалом ця теорія довела свою життєздатність – на прикладі НАТО та ЄС як інтегративної структури. І, незважаючи на наявність багатьох питань до теорії демократичного миру (питання однозначного трактування «демократії», «демократичної держави» та «миру»), ця теорія лягла в основу концепції кооперативної безпеки. Відтак, за Р. Коеном і М. Міхалкою, кооперативна безпека формується навколо ядра ліберально-демократичних держав, що сповідують спільні цінності, об'єднаних між собою певними інституціями чи союзами.

В основу поняття безпека на основі співробітництва поряд із теорією демократичного миру покладений постулат «дилеми безпеки». Адже головна мета кооперативної безпеки – попередження війн і конфліктів – має досягатись шляхом, альтернативним накопиченню військових засобів, за допомогою яких може здійснюватись агресія, оскільки лише це може звільнити держави, які стоять перед загрозами, від необхідності застосування контрзаходів. Держави усвідомлюють спільність їхнього майбутнього і розуміють, що односторонні спроби зміцнити свою безпеку приречені на провал, оскільки дії однієї сторони викликають відповідні дії іншої сторони, що в підсумку послаблює безпеку обох. За твердженням Брукінгської групи, кооперативна безпека не має на меті знищення

всього озброєння чи запобігання усім формам насильства, вона має на меті запобігти нагромадженню засобів для організованої агресії⁴. Тож, сутність кооперативної безпеки полягає не у винайденні способу відвернення загрози, а у її запобіганні через узгоджені норми, процедури, домовленості.

Згідно з теорією Р. Коена, в рамках системи безпеки на базі співробітництва цілі окремих держав в сфері національної безпеки пов'язані між собою чотирма кільцями безпеки, що посилюють систему в цілому: внутрішнє кільце – індивідуальна безпека (дотримання і захист прав людини на своїй території та поза її межами); друге кільце (навколо першого) – колективна безпека (яка передбачає підтримання миру і стабільності у спільному просторі, тобто всі члени системи виступають на захист одного з них у випадку загрози з боку одного з членів системи); третє кільце – колективна оборона (взаємний захист від зовнішньої агресії); зовнішнє кільце – поширення стабільності (активне забезпечення стабільності в інших регіонах, де конфлікти можуть загрожувати спільній безпеці)⁵.

Ключовими характеристиками кооперативної безпеки є: сформована навколо ядра ліберально-демократичних учасників, які сповідують спільні цінності та тісно взаємодіють в різних сферах; учасники взаємодіють в рамках конкретних інституалізованих механізмів; учасники мають спільне бачення забезпечення безпеки – через співпрацю, а не конкуренцію з метою отримання односторонніх переваг; створення таких умов (зокрема, через припинення накопичення і скорочення озброєнь), які звільнили б від дилеми безпеки, що безпосередньо походить від відчуття уразливості і необхідності життя контразаходів; кооперативна безпека спрямована як всередину, так і назовні – безпека учасників має забезпечуватись і через поширення стабільності на зовнішнє оточення; пріоритет спільних інтересів над індивідуальними чи національними; в центрі уваги – безпека людини, людина є ключовим об'єктом кооперативної безпеки; акцент на превентивних заходах, а не на «гасинні пожежі» загроз.

Відповідно кооперативну безпеку Р. Коен і М. Міхалка визначають як «постійні зусилля зі зниження ризику виникнення війни, не спрямовані проти конкретної держави чи коаліції держав»⁶. Варто додати, що це безпекова система, яка розглядає в якості ключового інструменту підтримання безпеки співпрацю між учасниками всередині системи та поза її межами з метою мінімізації загроз.

Ідея всеохоплюючого безпекового співробітництва між провідними безпековими інституціями з метою формування інклюзивних міжнародних безпекових домовленостей почала розвиватись на початку 90-х і вперше була оформлена в Паризькій Хартії Нарادی з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЕ) в листопаді 1990 р., і надалі в договорах СТАРТ, ДЗЗСЕ тощо.

Ключовими структурами, які формують сучасну систему європейської безпеки є ОБСЄ, НАТО й Європейський Союз. Розглянемо, чи працює концепція кооперативної безпеки в діяльності цих структур, чи є вона ефективною. НАТО, за Р. Коеном і М. Міхалкою, є практичним прикладом безпеки на базі співробітництва, єдиною у світі працюючою моделлю системи кооперативної безпеки. Альянс, сформований як організація колективної оборони згідно із ст. 5, поступово, особливо останнє десятиліття, набуває рис організації колективної безпеки. Концепція кооперативної безпеки з початку 90-х років як документально втілена в стратегію діяльності НАТО, так і показала свою ефективність на практиці.

Ще в Римській Декларації НАТО з миру і співробітництва 1991 р. зазнача-

лось, що метою Альянсу є «формування нового кооперативного порядку, за якого жодній країні не потрібно буде боятися за свою безпеку; ... наша безпекова політика може базуватись на трьох взаємопідсилюючих елементах: діалог, співробітництво, підтримка здатності до колективної оборони»⁷. Фінальне комюніке міністерської зустрічі Північноатлантичної Ради від 3 червня 1996 р. у Лісабоні твердить, що «НАТО стало інтегральною частиною кооперативної європейської безпекової структури, що з'являється на широкій основі...»⁸. Остання Стратегічна концепція НАТО «Активне залучення, сучасна оборона», прийнята на Лісабонському самміті Альянсу 2010 р. визначає три головних завдань Альянсу - колективна оборона, врегулювання криз і кооперативна безпека або безпека на базі співробітництва⁹.

Залишаючись організацією колективної оборони та набуваючи рис організації колективної безпеки, НАТО здійснила стратегічну діяльність з поширення стабільності за межі системи через механізм партнерства, заснувавши ряд програм з сусідніми державами, такі як Партнерство заради миру та Рада Північноатлантичного співробітництва (пізніше – партнерства), інституціалізовані відносини з Україною та Росією, створені двосторонні комісії, започатковано Середземноморський діалог. Нова Стратегічна концепція НАТО 2010 р. зазначає, що просування євроатлантичної безпеки краще забезпечується через широкую мережу партнерських відносин із країнами й організаціями всього світу. На основі Лісабонських рішень 2010 р. на зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів НАТО в Берліні в квітні 2011 р. було запроваджено нову політику партнерства. Розширення НАТО також можна розглядати через призму поширення стабільності на сусідні країни, з території яких походять загрози членам Альянсу шляхом інтеграції їх до власних норм і процедур і надання їм членства.

Тож, якщо виходити з теорії Р. Коена та М. Міхалки, то члени НАТО вибудували досить ефективну систему кооперативної безпеки – члени дотримуються пріоритету індивідуальної безпеки, Альянс є структурою колективної оборони і все більше набуває рис колективної безпеки. Поширення стабільності поза межі Альянсу через механізм розширення та інструмент партнерства забезпечив виживання НАТО у постбіполярному світі і ствердження її як найбільш дієвої безпекової структури на трансатлантичному просторі.

Останнім часом концепція кооперативної безпеки набуває нового звучання і потребує адаптації до сучасних реалій. Планується її переформатування із більшим акцентом на залучення партнерів до спільної діяльності, зокрема, давнього антагоніста Альянсу - Росії. Пошук прийнятної моделі відносин з Росією та навіть намагання інтегрувати останню до свого простору свідчить про обрання форми співпраці в якості ключового інструменту забезпечення спільної безпеки на трансатлантичному просторі. Про це свідчить оголошення наміру НАТО шукати співробітництва з Росією та іншими партнерами у питанні розвитку системи протиракетної оборони як центрального елементу колективної оборони.

Стратегічна концепція НАТО відводить Росії два положення, згідно з якими співробітництво НАТО і Росії має «стратегічну важливість». НАТО не являє собою загрозу для Росії і буде прагнути справжнього стратегічного партнерства між двома сторонами. Зазначено, що відносини двох сторін базуються на повазі до принципів територіальної цілісності, суверенітету, незалежності всіх держав євроатлантичного регіону. Міститься заклик до транспарентності, зокрема в сфері ядерних озброєнь в європейській частині Росії та передислокації цих озброєнь

подали від території держав-членів НАТО у випадку майбутніх скорочень озброєнь. Спільні інтереси НАТО і Росії включають ПРО, боротьбу з тероризмом, наркотрафіком, піратством та сприяння міжнародній безпеці. За підсумками засідання ради Росія-НАТО був схвалений Спільний огляд спільних викликів безпеці XXI століття. Росія і НАТО домовились продовжувати цивільний, а також воєнний транзит через Росію в Афганістан, а також з Афганістану на території третіх країн. Цей формат співробітництва між НАТО і Росією є, безумовно, безпрецедентним в історії двосторонніх відносин і сприяє подоланню дефіциту прозорості і довіри.

Нині як у країнах-членах НАТО, так і в самій Росії активно обговорюється тема потенційної можливості вступу Росії до НАТО. В березні 2010 р. німецька газета «Шпігель» опублікувала колективну статтю (листа) колишнього міністра оборони Фолькера Рюе та трьох інших провідних експертів в оборонній сфері про можливість вступу Росії до НАТО¹⁰. Автори закликають залишити двері НАТО відкритими для Росії в силу того, що три центри сили – Північна Америка, Європа та Росія – стоять перед схожими викликами і мають спільні інтереси. Без Росії не можуть бути вирішені питання Ірану, Афганістану, Близькосхідного врегулювання, стримування потенційного конфлікту в Центральній Азії, попередження поширення ядерної зброї тощо. Відтак їх відносини в межах Альянсу мають набути інституалізованих форм. Із вступом Росії до НАТО, на думку авторів, легше буде інтегрувати до Альянсу Україну та Грузію. Завершують автори зовсім утопічною ідеєю про можливість підпорядкування міжнародному моніторингу всієї російської тактичної ядерної зброї. Деякі вітчизняні експерти¹¹ також вважають, що союз НАТО та Росії відповідає інтересам обох сторін. Він «кардинально би змінив суть НАТО і значно знизив би загальносвітовий коефіцієнт конфронтації».

З огляду на ці дискусії варто вернути увагу на ключові суперечності для побудови ефективної системи кооперативної безпеки за участі Росії:

– суперечливість ціннісно-ідеологічних установ двох сторін. Однак, автори статті в зазначеному німецькому виданні відзначають, що з часом Росія зможе поділяти спільні із Заходом цінності – як до цього дійшли інші кандидати на членство з останніх хвиль розширення Альянсу. Р. Коен і М. Міхалка також вважають, що недемократичні держави можуть взаємодіяти з державами-учасниками системи безпеки на базі співробітництва у вирішенні короткострокових завдань. В довгостроковій перспективі цінності і погляди цих держав можуть змінитися в результаті їх взаємодії та співробітництва із ліберальними демократіями в рамках системи безпеки. «Взаємодія, що є невід’ємною характеристикою співтовариства безпеки, веде до вироблення спільних норм. Окрім того, підтримка співтовариства безпеки призводить до формування спільної ідентичності. Спільні норми й ідентичність посилюють взаємну довіру держав-членів системи і перетворюють безпеку на базі співробітництва у ще одну норму, що регулює їх поведінку»¹²;

– відсутність не лише спільних цінностей, але й єдиного визначення загроз, які, власне, впливають з цінностей. А різне розуміння суб’єктами єдиного безпечового простору й загроз може призвести не лише до неефективності нового безпечового порядку, якого шукають, але й до створення нових конфліктів і криз;

– сумнівним видається перспектива запозичення Росією підходу про пріоритетність спільних інтересів над індивідуальними чи національними;

– бажання Росії створити систему безпеки за власним сценарієм, зокрема, на

базі Договору про європейську безпеку, де пріоритет віддається жорсткій безпеці, де не прописана прозора схема співробітництва та заходи довіри. Про ефективність системи, збудованої на такій основі, говорити сумнівно.

Перспектива розбудови оновленої більш адекватної та адаптованої до сучасних реалій системи кооперативної безпеки із залученням Росії та інших партнерів, зокрема, України, буде залежати від багатьох факторів, зокрема, бажання сторін керуватися спільними цінностями та інтересами, підпорядковувати власні інтереси спільним. У випадку готовності сторін до форми кооперації на такій основі, можна прогнозувати високу ефективність нової системи, заснованої на пов'язуванні партнера спільними зобов'язаннями та підписанні спільних домовленостей.

Система європейської безпеки на базі ЄС ще не сформована, перебуває в стадії «визрівання». Однак, концепція безпеки на базі співробітництва в діяльності Союзу істотною мірою присутня. Члени ЄС організовані навколо спільних ліберально-ідеологічних цінностей, ключовим з яких дійсно є повага до людини. Євросоюз користується всіма чинниками, які, за Коеном і Міхалкою, повинні враховувати держави, що створюють систему безпеки на базі співробітництва: мають бути пов'язані між собою всіма елементами архітектури безпеки, до яких відносяться тісні й постійні політичні консультації, вільні й відкриті відносини в торгівлі, узгоджена зовнішня політика та політика в сфері безпеки, включаючи створення інтегрованих або багатонаціональних воєнних структур.

Лісабонський договір 2007 р. запровадив положення про солідарність, що наділяє Євросоюз ознаками організації колективної безпеки і елементами колективної оборони. Так, відповідно до ст. 222 Договору про функціонування ЄС, держави-члени мають діяти спільно в дусі солідарності у випадку, якщо один з членів став об'єктом терористичної атаки або жертвою природної чи техногенної катастрофи. Згідно з п.42 Договору про Європейський Союз, якщо держава-член та її територія стане жертвою збройної агресії інші держави-члени мають виконати свої зобов'язання щодо надання їй допомоги та сприяння всіма наявними в їх арсеналі засобами¹³.

ЄС обрав успішну політику просування стабільності за межами своєї території, зокрема, використовуючи інструмент розширення. З розширенням ЄС, розвитком СЗБП та усвідомленням ЄС залежності своєї безпеки від безпечного навколишнього середовища чи сусідства з'являється концепція стимулювання стабілізуючих трансформацій в сусідніх до Євросоюзу державах та регіонах в якості інструменту збереження безпеки і стабільності членів ЄС та на континенті загалом. Доповідь з імплементації Європейської стратегії безпеки 2008 в якості інструмента збереження безпеки і стабільності на континенті називає як розширення ЄС та політику сусідства, так і Східне партнерство, яке має «зміцнити стабільність країн-учасників, а, відтак, і безпеку ЄС». В якості стимулювання позитивних трансформацій в регіоні Центрально-Східної Європи виступила формула «позитивної обумовленості» і перспективи вступу. Враховуючи те, що для Євросоюзу питання «м'якої» безпеки (тобто соціальні проблеми, питання міграції, екологічні катастрофи, тероризм) давно посіли пріоритетне місце, забезпечення політично й економічно стабільного середовища на своїх кордонах є життєво важливим для Євросоюзу і є центральною метою його політики на Східному напрямку.

Щодо розвитку партнерських відносин з Росією, то що на самміті в Санкт-Пе-

тербурзі в травні 2003 р. ЄС і Росія домовилися про зміцнення співробітництва шляхом створення чотирьох «спільних просторів» у рамках Угоди про партнерство і співробітництво, одним з яких є спільний простір зовнішньої безпеки (стосується співробітництва у сфері зовнішньої політики і безпеки, об'єднання зусиль для запобігання конфліктам, врегулювання криз і постконфліктного відновлення). Останнім часом Росія і ЄС істотно активізували співробітництво в сфері зовнішньої безпеки. Такими сферами стали Близькосхідне врегулювання, Іран, Афганістан, Пакистан, Балкани. Певний досвід взаємодії мав місце під час операції ЄБОП у Чаді. Непогані перспективи співробітництва в Сомалі, зокрема, у питанні боротьби з піратством в місцевих водах. Узгоджені позиції з питань нерозповсюдження та деяких інших військово-політичних питань.

ОБСЄ не є системою кооперативної безпеки в чистому вигляді, хоча й декларує свою відданість кооперативним підходам. Вона з самого початку організовувалась, по суті, на платформі співпраці, однак, об'єднує членів з різними ціннісно-ідеологічними, економічними системами, що істотно ускладнює ефективність її розвитку. Однак, просування стабільності, зокрема, через моніторинг та контроль за дотриманням основних прав людини на території держав-членів та підписання ряду ключових документів з контролю над озброєнням та роззброєння в рамках організації закладає міцні підвалини для кооперативної безпеки. ОБСЄ вдало впоралася із завданнями подолання протистояння між Сходом і Заходом, що в кінцевому рахунку привело до закінчення «холодної війни». ОБСЄ виявилась ефективною організацією у встановленні довіри між двома ідеологічно ворожими частинами Європи: демократичним Заходом і комуністичним Сходом.

У Лісабонській Декларації про модель загальної та всеохоплюючої безпеки для Європи XXI ст. у 1996 р. було висунуто принципово новий підхід до безпеки, який має ґрунтуватись на кооперативному підході, на основі взаємодії держав і організацій. Політичним підґрунтям цієї системи мали стати принципи і норми ОБСЄ, вірність спільним цінностям. На Стамбульському самміті ОБСЄ 1999 р. був прийнятий документ «Платформа для кооперативної безпеки», метою якого вголошувалось посилення взаємопосилуючого характеру відносин між організаціями та інституціями з метою просування всеохоплюючої безпеки в межах ОБСЄ; активно підтримувати концепцію спільної всеохоплюючої та неподільної безпеки та спільний безпековий простір, вільний від розподільчих ліній. На самміті ОБСЄ в Астані (грудень 2010р.) була прийнята Астанинська декларація «Вперед до безпекового співтовариства», де підтверджувалась відданість концепції всеохоплюючої, кооперативної, рівної та неподільної безпеки¹⁴.

В рамках ОБСЄ було укладено ряд важливих договорів з контролю над озброєнням та роззброєння, таких, як Договору про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ), Договір про відкрите небо тощо. Нині ОБСЄ виступає в якості платформи переговорів щодо переформатування системи загальноєвропейської безпеки, які ведуться в рамках Корфуського процесу, ведуться переговори навколо запропонованого Росією альтернативного пан-європейського безпекового договору. Росія не сприяє ефективному використанню кооперативних підходів в ОБСЄ, зокрема, вийшла з ДЗЗСЄ, встановила неможливі для виконання вимоги щодо його адаптації.

Коен і Міхалка пропонують створити велику «євразійсько-атлантичну систему безпеки на базі співробітництва» із включенням до неї Росії. Цей гігантський регіон сили, за їх словами, міг би утворитися в результаті поступового злиття

НАТО, ЄС і ОБСЄ.

У цілому модель кооперативної безпеки в європейському регіональному контексті працює достатньо ефективно, про що свідчить зростання усвідомлення спільності загроз усім державам мегарегіону та необхідності об'єднання зусиль для їх подолання та нейтралізації. Розширення НАТО та ЄС за рахунок країн ЦСЄ та розробка й імплементація інструменту партнерства з державами, що не увійшли до складу цих організацій стали, створення механізмів довіри та транспарентності через багатосторонні домовленості забезпечують можливості для мирного співіснування країн регіону та врегулювання суперечностей на основі консультаційних механізмів. Видається, що створення на основі консенсусу ефективної юридично зобов'язуючої системи кооперативної безпеки із залученням Росії та пропозиції ширших можливостей для участі в безпекових проектах для держав-партнерів зможе знизити загальну напругу та конкуренцію на загальноєвропейському та трансатлантичному просторах і зняти питання про розподіл регіональних сфер впливу. Ефективність такої системи буде залежати від узгодження з Росією загальних принципів на консенсусній основі, чіткий розподіл компетенцій між існуючими безпековими структурами та визнання всіма членами безпекового співтовариства пріоритету спільних безпекових інтересів над індивідуальними.

Стратегія інтеграції України до ЄС від 11 червня 1998 р. зазначає: «Кооперативна безпека, пошук підходів до якої, поряд з іншими європейськими і трансатлантичними структурами, активно веде ЄС, має стати для України гарантією власної безпеки». Згідно із Законом «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (1 липня 2010р.) передбачається участь України розвитку «європейської системи колективної безпеки», продовження конструктивного партнерства з НАТО та іншими структурами.

Стратегічною метою для України в російсько-європейському переговорному процесі є недопущення маргіналізації між двома системами безпеки, перетворення на предмет компромісів між сторонами переговорів та закріплення фактичних сфер впливу на пострадянському просторі, а також обмеження її права на обрання союзів чи коаліцій. З огляду на миротворчий, військовий та цивільний потенціал України вона може зайняти гідне місце суб'єкту забезпечення безпеки в світі, а не її об'єкту.

З цією метою Україна повинна виробити алгоритм власної участі в рамках кооперативних підходів в сфері безпеки як НАТО, так ЄС і ОБСЄ і через наявні механізми партнерства та використання багатосторонніх інструментів співробітництва забезпечувати власну інтеграцію до загальноєвропейської безпекової архітектури, незалежно від остаточного її вигляду.

1. *Keohane R., Nye J. Power and Interdependence: World Politics in Transition*. – Boston: Little, Brown and Company, 1977; *Keohane R., Nye J. Power and Interdependence Revisited // International Organization*, 1987. – P. 725-753. 2. *Ashton B. Carter, James Perry William, John D. Steinbruner. A new concept of cooperative security. Brookings Occasional Papers*. – Washington. – 1992. – P.2. 3. *Cohen R., Michalka M. Cooperative Security: New Horizons for International Order // The Marshall Centre Papers*. – 2001. – № 3. – P.40. 4. *Ashton B. Carter, James Perry William, John D. Steinbruner*. – Цит. праця. – P. 8. 5. *Cohen R., Michalka M.* – Цит. праця. – С.10. 6. Там само. – С.29. 7. *NATO Rome Declaration on Peace and Cooperation*. – November 1991. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nato.int/docu/comm/49-95/c911108a.htm> 8. Final Communiqué. Ministerial Meeting of the North

Atlantic Council. - 03 Jun. 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nato.int/cps/en/SID-0C280150-53121701/natolive/official_texts_25067.htm **9.** *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation*. Adopted by Heads of State and Government in Lisbon «Active Engagement, Modern Defence». – 20.11.2010. **10.** Пора пригласить Россию вступить в НАТО. («Der Spiegel», Германия). - 09.03.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inosmi.ru/europe/20100309/158512473.html> **11.** Горбулін В. Вкрай складний іспит або Що заважає Україні стати повноцінним військово-політичним союзником НАТО? // День. – 2010. – № 211, 18 листопада. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/316974> **12.** *Cohen R., Michalka M.* – Цит. праця. – С. 38. **13.** *Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community*, signed at Lisbon, 13 December 2007. **14.** *Astana Commemorative Declaration «Towards A Security Community»*. Organization for Security and Co-operation in Europe. Summit Astana 2010.